

DOSSIER Zorg en onderwijs

Het onderwijs blijft zich heruitvinden zodat het nieuwe taken kan vervullen. Taken waarvan de maatschappij verwacht dat het onderwijzend personeel ze ter harte neemt. Met de spanning tussen arbeid en gezin, de individuele onderwijs-trajecten voor leerlingen en de steeds complexer wordende samenleving lijkt vooral het aantal zorgtaken voor het onderwijs toe te nemen.

Illustratie Ief Claessen

Trajectbegeleiding voor vroegtijdige schoolverlaters en hangjongeren

Schoolmoe op reis

Project Het Reisburo richt zich op jongeren tussen 12 en 18 die schoolmoe zijn. Jongeren doen nieuwe ervaringen op, in de hoop dat ze weer zin krijgen in de school. Of dat ze zelfbewust en gericht leren nadenken over hun toekomst.

Tekst David Nolens | Illustratie Ief Claessen | Foto Jan Locus

Het Reisburo is een initiatief van vzw Sporen, een centrum voor integrale jeugdzorg in Vlaams-Brabant. De vereniging bestaat uit begeleidingstehuizen, een dagcentrum en een thuisbegeleidingsdienst. Ze doet ook aan crisishulp.

DE REISAGENT

Jan Benaerts werkte als opvoeder in een begeleidingstehuis van vzw Sporen. Vier jaar geleden stapte hij in het toen kersverse Reisburo. "In de

leefgroepen van de voorziening zochten we steeds naar activiteiten voor de jongeren die tijdelijk niet meer naar school mochten, bijvoorbeeld wegens een schorsing. We centraliseerden die deelwerking op een plek. Zo ontstond het Reisburo. Eerst hadden we, dankzij een subsidie van de provincie, een halftijdse medewerker in dienst. Nadien konden we met eigen werkingsmiddelen een voltijdse kracht in dienst nemen. De voorwaarde was dat we ons aanbod zouden openstellen voor andere voorzieningen van de bijzondere jeugdzorg in Vlaams-Brabant."

Het Reisburo heeft momenteel 23 jongeren die op reis zijn in de provincie. Jan Benaerts: "De aanmeldingen gebeuren via het Leuvense project Netwerk Leerrecht. De centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) melden de jongeren bij hen aan. Er volgt een rondetafelgesprek waaraan de jongere, de ouders en de leerlingenbegeleider deelnemen. Als daaruit blijkt dat de jongere bereid is om vrijwilligerswerk te doen, nemen ze contact op met ons. We zoeken dan in samenspraak met de jongere een gepaste reisbestemming. De jongere vertelt over zijn interesses, over zijn sterke en zwakke kanten, wat hij ziet zitten en wat niet. Aan de hand daarvan doen we een voorstel. Jongeren kunnen kiezen uit ruim 30 bestemmingen, zoals een kapperszaak, een manege, een autogarage, een koeriersbedrijf, zorgboerderijen of rusthuizen. We verplichten hen tot niets. De leefgroep kan wel druk uitoefenen om een dagactiviteit aan te nemen. Ook scholen kunnen de activiteit als voorwaarde opleggen. De duur van de activiteit varieert van enkele weken tot een heel schooljaar."

Het profiel van de jongere is niet eenduidig. "We bereiken vooral jongens, ook omdat onze activiteiten doorgaans om fysieke arbeid vragen. Ik kom in gezinnen met welgestelde ouders, maar ook in arme gezinnen. Sommige jongens volgen menswetenschappen, anderen beroepsopleiding. Er is wel altijd sprake van schoolmoeheid. Dat leidt tot

gedragsproblemen. De tendens is dat de jongeren steeds vroeger bij ons terechtkomen. We werken zelfs met 12-jarigen.”

“Nadat de jongere een reisbestemming heeft gekozen, bezoeken we de locatie. Hij leert de werkgever kennen. Er wordt uitleg gegeven over de regels van de werkvloer. Dan beslist de jongere of hij ermee doorgaat. Maar ook de werkgever moet akkoord gaan. We houden wekelijks telefonisch contact. Ook de werkgevers delen ons hun bevindingen mee. We verwachten niet dat ze aan begeleiding doen. Ze moeten de jongere aan het werk zetten en gewoon zichzelf zijn. De echte heroriëntering van de jongere naar de school en zijn psychosociale begeleiding gebeurt door het CLB. Het Reisburo organiseert vóór elke schoolvakantie gesprekken met alle betrokkenen. Niet elke reis is een succes. Sommige reizigers moeten we doorverwijzen naar andere vormen van hulpverlening.”

DE REIZIGER EN DE GIDS

William (*fictieve naam*) functioneert moeijlijk in groep en is van nature zenuwachtig. Een haantje-de-voorste dat zich snel aangevallen voelt. Hij is 13. We treffen hem in een vogelreservaat. De jonge reiziger is goedgeluimd: “Ik ben vorig jaar in oktober begonnen. Op school liep het fout. Ik was te hevig, te druk, moest ertussenuit. Kwaad op iedereen. Ik stond op, liep de klas uit en ging naar huis. Na een gesprek met Jan ben ik naar hier gekomen. Elke week werk ik twee dagen. De overige drie dagen ga ik naar school. Het is hier heel plezant. Ik heb al het bos gemaaid of bladeren weggeblazen, hout gekliefd, wat getimmerd. Op school volg ik de richting ‘hout’.”

“Ja, natuurlijk is het leuker dan op school. Er hangt een goede sfeer, geen drukte, geen andere jongeren om me lastig over te maken. Nu gaat het ook beter op school. Als ze me uitdagen, draai ik me gewoon om. Nee, die twee dagen op school mis ik eigenlijk niet. Ook in de leefgroep waar ik woon en thuis ben ik rustiger geworden. Daarom zal ik binnenkort de leefgroep mogen verlaten en naar huis terugkeren.”

“Die rust komt er omdat ik hier buiten werk, in het bos. Het contact met de verantwoordelijke van het vogelreservaat is goed. Het is een rustige, wat oudere man. Dat is beter. Hij weet hoe met kinderen om te gaan. Mijn leerkrachten op school zijn eigenlijk nog te jong. Van de verantwoordelijke neem ik meer aan. Zelfs de werkjes die ik niet leuk vind.”

De verantwoordelijke komt erbij zitten: “William is een goede werker. Ik pik hem ’s morgens op en dan bekijken we wat we die dag gaan doen. Ik zeg

wat er moet gebeuren. Anders zou hij heel de dag hout klieven. Als hij zich maar kan afreageren.

We hebben nog nooit echte problemen gehad. Hij is altijd bereid om bij te leren. Ja, we zijn altijd aan het babbelen. Deze ochtend vroeg hij me of ik in God geloof.”

Jan Benaerts: “Jongeren kunnen kiezen uit ruim 30 bestemmingen, zoals een kapperszaak, een manege, een autogarage, een koeriersbedrijf, zorgboerderijen of rusthuizen.”

- ▶ Het project ‘Reisburo’ werd eind vorig jaar laureaat van de Prijs Jeanne Van Quickenborne. Die loofde het project voor zijn originele methodiek om weer perspectief te bieden aan vroegtijdige schoolverlaters en hangjongeren.
- ▶ www.sporen.be
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

De school als spil van de buurt

Brug tussen school en welzijn

Community Schools

Onderwijsopbouwwerkers pakken sociale achterstand aan in de ruime context van school, gezin en buurt. Er is goede wil op het terrein, maar de klijtlijnen zijn vaag en de aanpak versnipperd. Luc Vanden Bogaerde van Samenlevingsopbouw Vlaanderen droomt van een integrale aanpak zoals in de Britse en Amerikaanse *community schools*. **Tekst Liesbeth Van Braeckel | Illustratie Ief Claessen | Foto Jan Locus**

Wat is een community school, en wat maakt het concept zo sterk?

Luc Vanden Bogaerde: “Een *community school* lijkt op wat wij een brede school noemen. Het verschil is dat Vlaamse brede scholen vooral inzetten op sport en cultuur, waar een *community school* meer de nadruk legt op de zorg. Zo’n school vormt de spil van een buurt. Het gebouw staat ook buiten de schooluren open voor levenslang leren of opvoedingsondersteuning. Anderstalige moeders krijgen taalles terwijl hun kind in de klas zit. Ouders leren gezond koken met de kinderen. In Engeland stuurt de overheid specifiek getrainde coaches naar de scholen om de

start te begeleiden. Ze boeken snel vooruitgang. In Vlaanderen kijken we nog steeds te weinig over de muurtjes van de sectoren heen. Als een land van 80 miljoen inwoners dat kan, dan moeten wij dat ook kunnen.”

U pleit dus voor een herpositionering van de school?

“Van leerkrachten wordt verwacht dat ze steeds meer oog hebben voor zorg. Daardoor komen ze soms nauwelijks aan hun kerntaak toe. Door samenwerkingsverbanden te vormen met zorg- en welzijnsorganisaties in de omgeving kunnen andere professionals deze zorgvragen opvangen. Er zijn zoveel organisaties bezig met onze kinderen: Kind en Gezin, de Opvoedingswinkel, het CLB. Iedereen probeert brandjes

te blussen, maar de zorg blijft versnipperd. We moeten naar een integrale aanpak waarbij we vertrekken van de noden van het kind. Kijk welke problemen je hebt op school, welke organisaties uit de omgeving daar een antwoord op kunnen bieden en begin dan de samenwerking.”

Waarom is samenwerking zo belangrijk?

“De kwaliteit van ons onderwijs is bijzonder goed, maar we verwachten veel van de leerlingen. Prestaties staan centraal. We verliezen de menselijke kant uit het oog. Als een kind problemen heeft op school, hangen die vaak samen met problemen thuis. Leerkrachten wijzen dan op de verantwoordelijkheid van de ouders. Maar als kansarme ouder ligt een oplossing minder voor de hand. Kansarmoede los je niet op met versnipperde zorg. Een integrale aanpak is nodig.”

► www.samenlevingsopbouw.be

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Luc Vanden Bogaerde: “In Vlaanderen kijken we nog steeds te weinig over de muurtjes van de sectoren heen.”

Onderwijsopbouwwerk in Ronse

Van koffiemoment tot Taalpaleis

Praktijk In nauwe samenwerking met de stad startte Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen met onderwijsopbouwwerk in Ronse, dicht bij de taalgrens. Een faciliteitengemeente met grootstedelijke problemen, zoals kansarmoede, anderstalige allochtonen, schoolse vertraging en werkloosheid. **Tekst Liesbeth Van Braeckel | Foto Jan Locus**

Begin 2008 gingen jullie op zoek naar potentiële partners voor onderwijsopbouwwerk. Waren de organisaties enthousiast?

Wouter Hennion, coördinator Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen: “We spraken met het OCMW, de sociale dienst van de stad, verenigingen van etnisch-culturele minderheden, het CLB, Kind en Gezin, Kind en Preventie. Eind augustus 2008 zijn we gestart met het Taalpaleis. We leren kleuters met een andere moedertaal spelenderwijs dat ze ook Nederlands kunnen spreken in een niet-schoolse context. Op die manier wordt hun taal opgefrist voor ze weer naar school gaan. Tijdens de vakantie spreken ze vaak wekenlang geen Nederlands. Het cliché wil dat allochtone ouders taal niet belangrijk vinden, maar niets is minder waar.”

Via de kleuters proberen jullie ook de ouders mee in de werking te betrekken. Hoe gebeurt dit?

“Samen met Leerpunt organiseren we taalactivering, opvoedingsondersteuning en een inburgeringsaanbod voor de ouders van de Taalpaleiskleuters. Op die manier bereik je elk schooljaar nieuwe ouders. Onze actie voorkomt dat mensen door de mazen van het net glippen. Het aanbod is gericht op doorstroming. Wie Nederlandse les heeft gevolgd, kan daarna komen oefenen in onze Babelonië-praatgroepen.”

Wat houden koffiemomenten en oudergroepen in?

“Op koffiemomenten informeren we ouders over thema’s als gezonde voeding en het aantal uren slaap dat een kind nodig heeft. Ze kunnen dan ook vragen stellen aan de zorgcoördinator, de onderwijsopbouwwerker of andere ouders. Tijdens oudergroepen werken we rond thema’s die de ouders zelf opgeven. Wat verwacht de school? Welk vrijetijdsaanbod bestaat er buiten de schooluren? Hoe kan ik mijn kind helpen bij zijn huiswerk? In de anderstalige oudergroepen proberen we de ouders wat Nederlands bij te brengen.”

Jullie studiedag over kansarmoede werd enthousiast onthaald door leerkrachten. Zijn ze zich voldoende bewust van kansarmoede op school?

“Ouders lopen niet te koop met hun kansarmoede. Je moet kansarmoede leren detecteren in een schoolomgeving. Een betrokken leerkracht zal wel aanvoelen dat er wat scheelt. Maar hoe gaat hij ermee om? Als leerkracht bekijk je die signalen vaak door de bril van iemand uit de middenklasse, terwijl niet alles is wat het lijkt. De studiedag heeft vooral bijgebracht niet altijd met een beschuldigende vinger naar een kind of ouder te wijzen, maar de achterliggende oorzaak van een bepaald gedrag te achterhalen.”

Wat zijn jullie plannen voor de toekomst?

“We willen in een aantal aandachtsbuurten didactische ruimten inrichten met internet, een uitleenpost van de bib en met een leesvaardigheidstraining door vrijwilligers. We hebben al een aanbod voor ouders met kleuters en kinderen van de eerste graad van het basisonderwijs, maar we zouden graag nog een aanbod creëren voor ouders die voor hun kind een studierichting moeten kiezen in het middelbaar. Dan bieden we ondersteuning op de belangrijkste schakelmomenten in de schoolloopbaan.”

► *Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum*

Wouter Hennion: “We willen ondersteuning bieden op de belangrijkste schakelmomenten in de schoolloopbaan.”

Kinderen met leer- en ontwikkelingsstoornissen

Zorgen voor het onderwijs

Leerzorg Joeri en Emma hebben allebei een ernstige vorm van dyslexie en beginnen een van deze dagen aan het vijfde leerjaar, de een in een gewone school, de andere in het bijzonder onderwijs. De financiële draagkracht van hun ouders bepaalt welk kind waar terecht komt. **Tekst Ria Goris | Illustratie Ief Claessen | Foto Jan Locus**

Directrice en voormalig zorgcoördinator Begga Willems van de lagere school De Klare Bron in Heverlee toont drie megamappen *Eerste hulp bij leerstoornissen*. Elke school krijgt de mappen gratis van de vzw Dieslektikus. Willems: "Het is uitstekend werk materiaal. Het moet natuurlijk ook ingezet worden. Onze school heeft een traditie van aandacht schenken aan leerproblemen. Dat verklaart

"Zonder GON-begeleiding kan een kind als Hannes hier niet blijven."

waarom wij meer leerlingen met leerstoornissen in onze klassen hebben dan het gemiddelde. Joeri en Emma zijn er slechts twee van. In de klas die nu aan het zesde leerjaar begint, gaat het om 9 van de 26 leerlingen." Zowat 10 tot 15% van de leerlingen in het basis- en secundair onderwijs heeft specifieke leerbehoeften. Dat blijkt uit een recent onderzoek van de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) bij 8.500 leerlingen.

Veelvoorkomende problemen zijn dyslexie, dyscalculie, autismespectrumstoornis (ASS) en attention deficit hyperactivity disorder (ADHD). Kunnen al die problemen in het gewone onderwijs opgevangen worden, zoals voormalig minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke het liefst zag gebeuren?

DE PORTEMONNEE VAN MAMA OF PAPA

De leerkrachten bij wie Joeri en Emma de voorbije jaren in de klas zaten, hebben gebruik gemaakt van allerlei bestaand en aangepast materiaal om beide kinderen bij de les te houden, al liep lezen en schrijven moeilijk. Emma krijgt ook bijstand van een logopediste die ze waarschijnlijk nog jaren nodig zal hebben. Joeri heeft dringend nood aan voldoende logopedie om in dezelfde klas als Emma te blijven, maar de ouders van Joeri zijn niet even bemiddeld. Zelfs al wordt een deel van de kosten

WACHTEN

Voor een diagnose bij complexe problemen worden jonge kinderen vaak doorverwezen naar de centra voor ontwikkelingsstoornissen (COS). Multidisciplinaire teams gaan er aan de slag met kinderen, zodra ze bovenaan de wachtlijst geraken. Ilse Van Grimbergen, coördinator van het COS in Antwerpen: "Wachttijden tot bijna twee jaar zijn helaas niet uitzonderlijk, al verschilt de wachttijd naargelang de regio. Door ons te beperken tot kinderen tot 6 jaar, hebben we in Antwerpen de wachttijd toch al ingekort tot minder dan 1,5 jaar. Voor kinderen tot 30 maanden bedraagt de wachttijd 3 tot 6 maanden. Veel ouders vinden dit te lang en gaan op zoek naar hulp in andere diagnostische centra." Voor een diagnose en behandeling kunnen kinderen en jongeren ook terecht in de centra voor ambulante revalidatie (CAR). Die werken ook met multidisciplinaire teams. De centra worden nagenoeg volledig betaald door de federale overheid. Marc Colson

van het CAR Impuls in Gent: "De wachttijd voor kleuters bedraagt bij ons momenteel 3 tot 4 maanden. Kinderen uit het bijzonder onderwijs worden geholpen binnen de 2 maanden, lagere schoolkinderen uit het gewone onderwijs moeten dan weer 12 tot 14 maanden wachten."

Door de lange wachttijden voor een diagnose en behandeling van complexe problemen wordt snel en adequaat ingrijpen in de praktijk een privilege van bemiddelde ouders. Naast gesubsidieerde centra zoals de COS en CAR, zijn er in Vlaanderen ook privéinstellingen voor diagnostiek en behandeling. Alleen al voor een diagnose ligt het bedrag bij privéinstellingen vaak tussen de 300 en 1.000 euro. Voor een sessie bij de psychiater komt het Riziv wel tussen met een terugbetaling, maar het remgeld bedraagt dan nog vaak 15 euro of meer. Dat telt op, zeker in vergelijking met de 1,60 euro uit eigen zak die men per therapieessessie bij het CAR Impuls betaalt. Wie niet rijk is, blijft langer in de rij staan.

voor logopedie terugbetaald, dan nog vormen ze een onoverkomelijke drempel voor hen. Hoe bekwaam sommige leerkrachten ook zijn in het helpen ontwikkelen van compensatiestrategieën voor hun leerlingen, zonder bijkomende externe ondersteuning lukt het niet als een leerstoornis ernstig is. Begga Willems: "Helaas komt dit erop neer dat Joeri vanaf dit schooljaar naar het bijzonder onderwijs gaat, waar logopedie gratis is. Nog te vaak bepaalt de financiële draagkracht van de ouders welk parcours het kind zal volgen." Van scholen wordt tegenwoordig veel verwacht, maar in kaart brengen welk probleem precies schuilt achter een vermoeden van leerstoornis, is gespecialiseerde materie. En ook hier speelt ongelijkheid een rol. Elke aanpak begint met het stellen van een goede diagnose. Het helpt dus als de ouders voldoende middelen hebben om privédiensten in te schakelen. Heel wat gesubsidieerde diensten hanteren lange wachttijden (zie kader). Wie het niet sneller kan doen gaan, ziet zijn kind een soms onoverkomelijke achterstand oplopen.

STAPPENBOEKJE

Medewerkers van een CLB zijn voldoende uitgerust om dyslexie en haar varianten voor rekenen en motoriek, dyscalculie en dyspraxie in kaart te brengen en leerlingen door te verwijzen voor gerichte hulp bij bijvoorbeeld logopedisten of kinesisten. Ook attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) kunnen ze veelal in kaart brengen. Door een combinatie van medicatie en ondersteuning van de ouders kan men bij ADHD vooruitgang boeken. Anders ligt het met autismespectrumstoornissen (ASS). Hier komen wel gespecialiseerde onderzoekscentra aan te pas. De school kan een beroep doen op de expertise van het bijzonder onderwijs, via de zogenaamde GON-uren (geïntegreerd onderwijs). Begga Willems: "Deze kinderen hebben doorgaans recht op twee uren individuele GON-bijstand per week in de klas. Dit is een enorme hulp voor de leerkrachten want het brein van kinderen met ASS werkt anders dan dit van andere kinderen."

Voor een kind met ASS zijn heel wat dingen niet vanzelfsprekend, zoals weten hoe je je moet ge-

dragen als je in de rij staat of aan een gelaatsuitdrukking aflezen dat een ander kind boos is. Willems: "Hannes, een van onze ASS-leerlingen, heeft een bakje met werkmateriaal waar hij iets uit mag nemen als hij klaar is met zijn gewone opdracht. Als hij zin heeft om te bewegen, dan geeft hij een afgesproken teken aan zijn leerkracht en mag hij even naar de gang. Voor het in de rij staan heeft zijn GON-begeleider een stappenboekje voorbereid, dat duidelijk maakt aan Hannes wat er precies van hem verwacht wordt. De sociale interactie met de andere leerlingen lukt op Hannes' eigen wijze, mits wat steun. De GON-begeleider speelt hierbij een belangrijke rol. Deze school volgt de filosofie dat ieder kind anders is en erbij hoort. Dat is belangrijk voor de integratie van zo'n leerling. Tijdens een klasgesprek komt bijvoorbeeld aan bod hoe de medeleerlingen het Hannes makkelijker kunnen maken op bepaalde vlakken." Willems besluit: "Je mag nog de meest ondersteunende school zijn, zonder GON-begeleiding zou een kind als Hannes hier niet kunnen blijven. Gelijke onderwijskansen kan je alleen realiseren als een school die ambitie wil waarmaken én als de overheid voor voldoende middelen zorgt."

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Leerlingenbegeleiding staat niet op zich

De school als sociale barometer

Leerzorg Doctor in de pedagogische wetenschappen Griet Verschelden (Hogeschool Gent) is opgetogen over het ontwerpdecreet Leerzorg, maar waarschuwt voor een te rigide afbakening van de zorgtaken. “Dat bemoeilijkt een vlotte leerlingenbegeleiding en vooral de leerling zelf heeft daar geen baat bij.”

Tekst Nico Krols | Illustratie Ief Claessen | Foto Jan Locus

Zorg- en vertrouwensleerkrachten, het klinkt mooi, maar vertelt een leerling aan zijn leerkracht wel zo graag wat er op zijn hart ligt? Is een neutraal iemand niet geschikter?

Griet Verschelden: “Je zou denken dat leerlingen over een persoonlijk probleem praten met hun leeftijdsgenoten. Dat doen ze zeker niet altijd. Vrienden en leeftijdsgenoten dienen voor veel meer dan het bespreken van problemen. Zeker familiale problemen

“De school moet er ook nog zijn voor de jongeren die geen probleem hebben.”

geven jongeren niet makkelijk prijs. Daar belast je een gezonde vriendschap niet zo maar mee. Je wil met

vrienden vooral plezier maken en mooie momenten beleven. Soms moet je kunnen zeggen wat er op je lever ligt zonder dat dit gevolgen heeft in je directe omgeving. Leerlingen nemen leerkrachten vaak in vertrouwen, precies omdat ze zoveel uren met de leerlingen omgaan, maar ook afstand bewaren. Alle respect voor de nuldelijnsprojecten met de zogeheten vertrouwensleerlingen, maar het zou geen goed idee zijn om uitsluitend op hen te rekenen. De vertrouwensleerlingen bereiken bovendien slechts een fragment van de leerlingenpopulatie. Het is een aanvullend model.”

Een zorgmodel op school stelt dus best de leerkracht als centraal aanspreekpunt?

“Ja, de vertrouwensrelatie met de leerkracht primeert. Het is belangrijk dat we leerkrachten ondersteunen bij het opbouwen van die vertrouwensrelatie. Leerlingen vragen niet meer of niet minder dan dat leerkrachten zich kwetsbaar opstellen. Dat is niet zo vanzelfsprekend en is niet elke leerkracht gegeven.”

Moet een school meerdere aanspreekpunten voorzien?

“Precies. De activiteiten van de verschillende aanspreekpunten mogen daarom ook niet te strikt afgebakend zijn. Dat is geen geschikte oplossing voor de leerlingen. Ze moeten zelf hun aanspreekpunt kunnen kiezen. Het ontwerpdecreet Leerzorg is een goede zaak, maar dan mag het de taken van de aanspreekpunten geen vorm opleggen die voor de hele hulpverlening en leerlingenbegeleiding moet passen. De centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's) en alle bij de school betrokken welzijns-, gezondheids- én sociaal-culturele instanties zouden een gezamenlijke visie moeten ontwikkelen. Een kramp-

Griet Verschelden (Hogeschool Gent): “Het is belangrijk dat we leerkrachten ondersteunen bij het opbouwen van een vertrouwensrelatie. Leerlingen vragen niet meer of niet minder dan dat leerkrachten zich kwetsbaar opstellen.”

achtige onderverdeling zet een rem op het engagement. Met een doorverwijscarrousel is niemand geïnd. De hulpverleners zeker niet. En de leerlingen vinden dat ook maar niets. Die moeten hun vragen aanpassen aan de manier waarop hulpverlening werkt, terwijl ze dit niet altijd kunnen of willen. En als ze dan op de verkeerde plaats terecht komen

met een specifieke vraag worden ze doorverwezen.” “Doorverwijzingen zijn niet per definitie slecht. Een leerkracht moet met een gerust hart kunnen zeggen dat een vraag zijn petje te boven gaat. Specifieke vragen vergen vaak een specifieke deskundigheid die niet meer tot de verantwoordelijkheid van de school behoort. Maar leerlingen verwachten dat iemand

CLB ALS DRAAISCHIJF VAN DE INTEGRALE JEUGDHULP

De Integrale Jeugdhulp (IJH) is een grootschalig project van de Vlaamse overheid waarbij 6 sectoren betrokken zijn: Bijzondere Jeugdzorg, Algemeen Welzijnswerk, Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, Geestelijke Gezondheidszorg, Kind & Gezin en Onderwijs. Onderwijs is betrokken bij het project via de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB's).

Fernand Voet, verantwoordelijke voor de vestiging Ronse van het vrij CLB Zuid-Oost-Vlaanderen, vertegenwoordigt de CLB's van het vrij onderwijs bij IJH in Oost-Vlaanderen: “Typisch aan een centrum voor leerlingenbegeleiding is dat het met een been in de schoolgemeenschap staat en met een been in de jeugdhulpverlening. Dat maakt ons voor de Integrale Jeugdhulp de ideale partner, zeg maar de draaischijf. CLB's kennen zowel de onderwijs- als de welzijnssector. Als de school noch het CLB de vraag van een leerling kunnen beantwoorden, kennen wij wel de weg naar gepaste hulpverlening. Omgekeerd kan een welzijnsvoorziening via het CLB signalen geven aan de school hoe ze het probleem van een leerling het best aanpakt. Toen Integrale Jeugdhulp nog niet bestond, gebeurde dat niet systematisch of niet expliciet genoeg. Het CLB werkt multidisciplinair met psychologen, pedagogen, maatschappelijk werkers, artsen en verpleegkundigen, die aan het beroepsgeheim gebonden zijn. De welzijnsvoorzieningen die dat beroepsgeheim ook hebben, vinden het contact met de school via de CLB's vaak beter dan het rechtstreekse contact met de school. Zorgleerkrachten of directies hebben niet altijd de expertise om de al dan niet ernstige problemen van hun leerlingen aan te pakken, en ze zijn niet aan het beroepsgeheim gebonden. Ze hebben wel een discretieplicht. Welzijnsvoorzieningen vragen zich hoe dan ook vaak af hoe een zorgleerkracht met de leerling verdergaat. En andersom kent een school de diverse welzijnsvoorzieningen niet. Dan is een CLB een goede bemiddelaar om hulpverlening op gang te brengen. Belangrijk is dat een CLB kan inspelen op de noden van een school, want de ene school is de andere niet. Er zijn scholen die meer leerlingen hebben met veeleer psychosociale problemen. Andere vragen dan weer meer begeleiding bij studieproblemen. En dan hebben we het nog niet over de pedagogische begeleiding – de begeleiding van de leerkracht en de school als organisatie.”

Minder begeleiding thuis, meer op school

Katia Moerman is psycholoog bij het CLB te Ronse: “Wij geven geen therapie. Verdere hulpverlening geven

we uit handen. Wij geven kortdurende begeleiding, met een maximum van 8 gesprekken – individueel of met de ouders erbij. Bij ernstige problemen, zoals anorexie, verwijzen we onmiddellijk door. Maar een studieprobleem dat niet te diep zit, zullen we met de leerling zelf eerst bespreken. Het hangt dus af van de aard van het probleem en van de geschatte zwaarte ervan. In het secundair onderwijs werken we op 4 domeinen: preventieve gezondheidszorg, studiekeuzebegeleiding, problemen met het leren studeren en het psycho-emotionele. Dit laatste domein neemt in omvang toe. Het gaat om een brede waaier van gedragsproblemen, gedragsstoornissen, misbruik en verwaarlozing, eetstoornissen, automutilatie, echtscheidingsverwerking, stress en faalangst. Leraren en ouders zijn een pak alerter geworden voor problemen. Vroeger werd een probleem vaak afgedaan met de opmerking dat je maar op je tanden moest bijten. Vandaag pakken we problemen aan. Soms echter wordt die daadkracht extreem en wordt er naar een diagnose verlangd. Het heeft er zeker mee te maken dat ouders het drukker hebben dan vroeger. Ouders verwachten dat jongeren alles aankunnen, ook als zij er niet zijn.

Ik zie nochtans jongeren die er niet in slagen om een probleem aan te pakken. Het gaat niet eens om erge problemen. Thuis krijgen ze echter niet altijd eenvoudige hulp of goede raad. Het is als jongere niet toegelaten een dipje te hebben, je niet goed in je vel te voelen of even minder te presteren. De maatschappij wordt complexer, de druk op ouders en hun kinderen is vaak te hoog, en er is thuis minder opvang of begeleiding. Dat zorgt voor verschuivingen die niet altijd gewenst zijn. Er zijn ongetwijfeld meer problemen bij jongeren en leerlingen dan pakweg 20 jaar geleden. Daar proberen we aan te verhelpen, zonder te overdrijven. We kennen de bekommernis over inclusief onderwijs, waardoor het reguliere onderwijs ook opengesteld wordt voor kinderen met een handicap of een stoornis. Het niveau van de school zal niet zakken, daar vrees ik niet zo voor. Maar de school moet er ook nog zijn voor de jongeren die geen probleem hebben.”

JE BENT JONG EN JE HEBT EEN VRAAG
HULP IS NOOIT VER WEG!

Met al je vragen en problemen kan je gratis en anoniem terecht bij deze diensten. Of het nu gaat over veilig rijden, de relatie met je vrienden, een simme studiekeuze, lastige ouders, drugs of een dipje... Daar is een medewerker die je helpt om een antwoord te zoeken op je vragen.

JAC GEEL 014 56 68 20	KINDER- & JONGEREN TELEFOON 102
JAC TURNHOUT 014 41 62 58	WWW.KJT.ORG
JAC MOL 014 81 61 60	
JAC HESTERLO 014 54 00 75	
JAC HERENTALS 014 23 34 01	
WWW.5JACS.BE	CLB (VRAAG HET NUMMER OF SCHOOL)

Welzijnswerk Kempen | Integrale Jeugdhulp

Kaartjes en affiches als deze worden onder meer door de scholen onder jongeren verspreid. Dit is een voorbeeld uit de Kempen.

INTEGRALE JEUGDHULP

De centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) zijn belangrijke partners in de Integrale Jeugdhulp. Jan De Ridder is beleidsmedewerker Integrale Jeugdhulp voor de regio's Antwerpen en Limburg: "Samen met de geëigende instellingen van Kind en Gezin en de Centra voor Algemeen Welzijnswerk staan zij in voor de zogeheten brede instap in de jeugdhulp. Dit betekent dat deze diensten zich openstellen voor eender welke problematiek van kinderen, jongeren en hun ouders. Het is belangrijk dat deze diensten goed bekend zijn bij iedereen die een hulpvraag heeft. Daarom organiseren de netwerken Integrale

Jeugdhulp bekendmacties naar de algemene bevolking en naar mogelijke verwijzende instanties zoals het jeugdwerk, onderwijs, huisartsen. De centra voor leerlingenbegeleiding werken hieraan mee. Zij staan in voor de bekendmaking van alle mogelijke hulpkanalen bij de leerlingen van de scholen. Hierin werken zij samen met onder meer schooldirecties, leerkrachten en leerlingbegeleiders. De laatste jaren zien we ook een toename van telefonische hulp via bijvoorbeeld de Kinder- en Jongerentelefoon en hulp via e-mail of chat die onder andere door de Jongerenadviescentra wordt georganiseerd."

samen met hen de weg zoekt, iemand die voor hen klaarstaat. Die verwachting mag op voorhand niet onbereikbaar worden gemaakt door een te versnipperd aanbod. Een algemeen decreet dat boven het decreet Leerlingenzorg uitstijgt, is een goed idee om sectoren te laten samenwerken. Een al te handelingsgerichte diagnostiek biedt echter niet de beste oplossing, omdat ze de vraag van de leerling afstemt op

het specifieke aanbod van de hulpverlener. Er moet meer gedacht worden vanuit de leerling en zijn eigen visie op mogelijke oplossingen. Het is moeilijk om een dialoog te voeren als het model geen ruimte laat. Ik vrees dat de leezorg uit het gelijknamige decreet te technisch wordt ingevuld, zonder rekening te houden met de sociale en maatschappelijke context."

Gaat het te veel om een zorgmodel?

"Zeker. Je zou er een zorg- en participatiemodel van kunnen maken. Maar het moet om niet meer dan begeleiding gaan. Die naam dekt nog altijd het best de lading. Het gaat om zowel onderwijs als brede opvoeding."

Welke rol speelt het project van de Integrale Jeugdhulp daarin?

"Het onderwijs zelf heeft zich in het verleden slechts zijdelings betrokken gevoeld bij het debat over Integrale Jeugdhulp, voornamelijk via de CLB's. De visie op leerlingenbegeleiding mag niet rigide zijn, maar moet de sectoren kruisen. De school is een sociale barometer. De school is geen vindplaats voor samenlevingsproblemen. Dan komen scholen en jongeren alleen in de aandacht als er zich moeilijkheden voordoen. De school is een werkplaats om na te denken over welke samenleving we willen. Dat moet overigens met de jongeren besproken kunnen worden. Duidelijk is dat een school zich niet buiten de samenleving mag plaatsen. De discussie is gaande over wat een CLB moet doen en wat een pedagogische begeleidingdienst op zich neemt. Maar het afgrenzen van het aantal uren dat organisatie krijgt, lijkt me minder belangrijk dan onderzoeken hoe we kunnen ingaan op de vragen die zich aandienen. Die vragen gaan immers niet alleen over schoolse aangelegenheden, maar ook over wat er zich buiten de school afspeelt."

- ▶ www.ond.vlaanderen.be/CLB
- ▶ wvg.vlaanderen.be/jeugdhulp
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

